

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hvad er Venstreb?

Et Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i det

Schouboeske Institut

den 28de October 1805.

Forsattet

af

Ege Christian Müller,

Candidat i Theologien og Lærer ved Institutet.

Solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e vita tollunt; qua a diis immortalibus nihil melius habemus, nihil jucundius.

CICERO.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Hofbogtrykker N. Christensen.

Statens pædagogiske Studiosamling
København V.

Denimod Midten af September Maaned anmodedes jeg af den værdige Bestyrer af det Institut, blandt hvis Lærere jeg har den Ære at tælle mig, om ved en eller anden lille Afhandling at indbyde Skoleunderviisningens Venner til den forestaaende offentlige Examen i Institutet. Følte jeg mig end smigret ved denne Anmodning; og bødeend Omstændighederne ei at vægre mig for dens Opfyldelse: saa blev dog mit Die ei saaledes blandet, at jeg ikke saa Banfeligheden af at betræde en Bane, hvor jeg havde Professor Engelstoft til Forgænger; ei heller min Forstand saaledes bestukken, at den ei fuldkommen erkjendte, hvor misligt det vilde worde for mig, naar man anstillede Sammenligning mellem mit, endog mindst ufuldkomne, Arbeide, og den Mand's, som i Aaret 1802 ved den samme Leilighed skjenkede os sin Afhandling om Opdragelsens Indflydelse paa at indplante Kjerlighed til Fædrelandet. Tiden, som levedes min, i at skrive for Publicum aldeles usøvede, Pen, var desuden i sig selv kort; og blev det saa meget mere for mig, som, hele Dagen igjennem beskæftiget med Andres Underviisning og aldeles heterogene Forretninger, kun kunde offere disse Blade enkelte og ad-

spredte Timer. Det var altsaa saa langt fra, at jeg kunde følge Horazes: nonum prematur in annum, at neppe 9 Dage levedes mig fra det første Udkast indtil den Dag, da Manuscriptet leveredes til Trykken. Saa meget jeg end allerede føler det Mangelfulde heri, saa vil jeg dog om nogen Tid endnu langt mere selv føle det. Maaskee vil det synes Noget, som om jeg ei burde valgt en Materie, der fortjente at bearbejdes af Mesteren; men skulde jeg ikke arbejde aldeles uden Held, da maatte jeg have et Æmne, som dette, der, fra den Tid jeg begyndte at tænke og føle, har lagt — der, saalange jeg vedbliver at føle og tænke, skal ligge mig saare nær om Hjertet.

Borchs Collegium den 23 October 1805.

Forfatteren.

Tendre amitié, délices de bons coeurs! Toi seule, donnée à l'homme, rendis la mesure de ses biens plus grande que celle de ses maux.

FLORIAN.

Af Venfkabets Noes gjenslyde Philosophernes Skrifter; dets Hæder forevige de ypperste Historiefrivere; til dets Priis stemme begejstrede Digtere deres Harper; og dog maae Ordene: Ven og Venfkab nævnes blandt dem, som ei allene bruges i en meget vidtløftig og i en meget indskrænket Bemærkelse; men endog ofte ere underkastede den daarligste, ja undertiden den skjændigste Misbrug.

De misbruges undertiden skjændigen. Ikke sjelden nærmer den snedige Forsfører sig under Venfkabets Maske til den uerfarne Yngling. Denne aner ei Svig; thi han selv skjender ingen; aner ei, at uædel Hensigt kan dølge sig i Dens Barm, der saa velvilligen rækker ham Haanden; thi hans eget Hjerter nær ingen. Glad overgiver han sig derfor til sin Forsfører; og iler ved hans Arm sin Fordærvelse imøde. — Ven er ofte det hellige Navn, hvilket den skjændige Bedrager ei blues ved at misbruge, for desso lettere at kunne indvie den skyldfrige Nige til Elendighed og tærende Kummer, fremkalde Moderens ustandsede Taarer og Faderens stumme Forhandelse over Den, der forvandlede deres Alderdoms skjønneste Haab til dybeste Jammer. — Under Navn af Venner samle stundom ærgjerrige Magthavere sig, for med forenede Kræfter at sætte Planer igjennem, hvorved de troe at kunne skaffe deres umættelige Lidenskab nogen Gæde; ubekymrede om den hele Stat derved lider og enkelte Borgere sukke; Intet anskende mere, end, naar deres fælleds Hensigt er opnaaet, da igjen at kunne styrte hinanden fra den Høide, hvortil de ved gjensidig Hjælp have opsvunget sig. — Og nærmer sig ikke stundom Middingen, naar han brænder af Hævnjerrighed, med søde Ord paa Læben og Gift i Hjertet til Den, som han nys høitideligen udsone-

des med, for desto lettere ved passende Leilighed at støde Dolken i hans Bryst med den Haand, han nu rækker ham til broderlig Velsønst?

Dog — forlænge dvalede maaskee min Ven ved at omtale, hvorledes Venskab, hvis Naavn — at jeg maa bruge Een af vore ypperste Taleres Ord a) — kun er præget i rene Hjerter, og kun burde nævnes af ubesmittede Læber, saa stærkeligen vanhelliges af de laveste Lidenskabers haardhjertede Slaver. Ogsaa paa anden daarlige Maade misbruges Venskabets Naavn. — Venner kalder man undertiden Menneker, hvis Tænkemaade, hvis Aandsdannelse, hvis Charakters Overensstemmelse med sin egen man ingenlunde har havt Leilighed til at prøve og vete; — Menneker, med hvilke man nys sluttede et løseligt Bekjendtskab, som man ingen Umage gjør sig for at vedligeholde og befæste, men seer nærme sig sin Opløsning og Undergang med samme Ligegyldighed, som man sluttede det; — Menneker, som man kun stundom samles med, hvor fælleds Cyffel udkræver det; som man kun undertiden taler med, naar Nødvendigheden udfordrer det; som man iforbigaaende hilser paa, hvor offentlig Forlystelse eller andet selskabeligt Samkvem indbød til fælleds Moroe b).

Man tager Ordet "Ven" i en ædel, men saare vidtløftig Bemærkelse, naar man taler om *Menneskevenner*, *Fædrelandsvenner* o. s. f. Fornuften er det usynlige Baand, som bør sammenbinde os alle, der, begavede med den, leve adspredte paa Jorden. At handle overensstemmende med denne, ved stedse at løsrive os mere fra Sandfælsighedens Baand, og ei hylde Egoismens fornedrende Bud; at nærme os med sikke og faste Skridt den høiere Guldkommenhed, som vi alle erkjende for vort Mål; didhen at lede Enhver, som det staaer i vor Magt at lede: er vor store Bestemmelse. Dette gjør altsaa *Menneskevennen*. Hver Seier, Dyden tilkæmper sig over Lasten; hver Straale, hvormed Sandhedens evige Lys gjennemtrænger Fordømmes og Bidsællers Mørke: er en Gæst for hans Hjerter. Hver Opfindelse og hver Indretning, hvorved Arbeidsomhed fremmes, Bindfælselighed opmuntres, Lediggang bandlyses, Armod formindskes, Mennekers Liv kan reddes og deres Sundhed betrygges, er ham hellig og dyrebær. Hvert ædelt Midde — hvorved Smag og Kunst og Videnskab udbredes; hvorved Følelse for det Høie og Skjønne vækkes; hvorved den kommende Slægts Underviisning og Opdragelse vorder hensigtsmæssigere; hvorved Veddragtens

a) Gutfelds historiske Skildringer; 1 Deel; pag. 223.

b) See: Over Venskab, oversat af Rahbek; pag. 83 følg. og om Universitetssvenskaber pag. 38 følg.

Sværd slæbes, Enighedens skjønne Baand knyttes fæstere; hvorved Krigens Rædsler kunne formindskes — af, hvorfor ikke forjages af Jorden! — og huuslig Lyfsalighed trives i Olietræets Skygge, Egeblade omvinde den Linding, som nys kronedes med blodstænkte Laurbær: — vækker en Fryd i Menneskevennens Bryst, hvorom den lave Egoist intet Begreb kan danne sig. At lægge sin Skjerv paa Menneskehedens Alter er hans Duffe, hans Attraae, hans Bestræbelse; og ingen Opoffrelse er ham for stor, ingen Selbovervindelse koster ham for meget, naar han med Rimelighed kan troe derved at fremme det Heles Bedste.

Den, der er sand Menneskeven, er ogsaa Fædrelandets Ven og kun han er det; thi ingen Fornuftig nærer vel den ligesaa urimelige, som fordævelige Mening, at Fædrelandsskjærlighed skulde indeholde Had og Skadelyst mod fremmed Folkelag; at man enten skulde ophøre at være Borger eller ophøre at være Menneske. Vor Kraft er for indskrænket, til at vi umiddelbart kunne have Indflydelse paa den hele Verden; i vor nærmeste Kreds skulde vi derfor især virke; og saaledes vil det veldædige Stød umærkeligen, men sikkert, udbrede sig videre frem; som den snævre Kunding, Stenen, der henkastes paa Vandets Overflade, frembringer tæt omkring sig, taber sig i usædvanlige Circler. — Menneskevennens Hjerter slaaer derfor dobbelt varmt for Alt, hvad der kan omværne og forhøje det Borgersamfund's Hæder og Held, hvoraf han er Medlem. — Han er Menneskeven; og, som han altsaa er Fædrelandets Ven, saa er han Sandhedens og Dydens og Religionens og alt det Godes Ven.

Saaledes taget har dette Ord en høi og ædel, men tillige meget vidtløftig og uegentlig, Betydning. Egentligen taget har det en langt snævrere Omfang; og, naar vi da ikke misbruge dette Navn, eller give det en Udstrækning, hvorved det bliver betydningsløst, forstaae vi i Almindelighed ved Venner de Mennesker, som vi staae i nøiere Forbindelse med; imellem hvis Tænkemaade og vor vi finde en ikke ubetydelig Overensstemmelse; der ansee os for gode Mennesker, og som vi igjen agte; der vise sig medlidende mod os i vore Uheld; som vi omgaaes med; der undertiden spørge os om Raad, og undertiden ogsaa give os deres c). At have saadanne Venner er et Gode, som intet Menneske, hvis Følelse ikke ganske slæbedes, kan undvære uden føleligt Tab; et Gode, som Enhver, der hævede sig over den raade Tilstand, hvis eneste Trang er physiske Nødvendigheders Tilfredsstillelse, behøver til sin Lyfsalighed; og et Gode, som de Fleste kunne ved

c) See: Garves philosophische Anmerkungen und Abhandlungen zu Ciceros 2tem Buche von den Pflichten. p. 80. 4te Ausgabe.

fornuftig Opførel, naar ei særdeles uheldige Omstændigheder indtræffe, i en vis Grad forskaffe sig d). Hvo, som ei paaflønner, at det er en Lykke at have Venner i denne Betydning af Ordet, fortjener ikke at nyde den; Skøndt vi ei af disse tør vente Noget, som i høi Grad strider mod deres egen Interesse, naar de ikke længe prøvedes baade i Medgang og Modgang: saa er dog saadan Forbindelse een af Jordens Skønnere, forsøger den Lykkeligens Glæde, lindrer den Ulykkeligens Kummer. Vel troer jeg, at Den, som vil tegne Vennskabets himmelske Billede, mærkeligen kan og maa forstærke Farverne; vel troer jeg, at et høiere Ideal kan fremstilles, uden dog at have noget Træk, som gjør det aldeles uopnaeligt for Mennesket, eller strider mod Pliktens hellige Love; men derfor handler dog Den lige daarligt og ufsjønsoimt, der bortkaster det rene og lædskende Vand, en velvil- lig Haand rækker ham, for selv at øse det endnu klarere af Kristalkilden, hvilken han maa skee aldrig finder, — og imidlertid letteligen vansmægter af Torst.

Grundvolden for de næiere Forbindelser, som i Almindelighed indgaaes blandt Menneskene, synes at være tredobbelt, naar man opløser den i sine Bestand- dele, nemlig: de nyttige, behagelige, ædle Egenstaber, som vi finde hos andre Mennesker, hvilke vi nærme os, deels for at forhøie Livets Bequemmelig- heder, deels af Trang til Meddelelse, deels af Lyst til selv at forædles, og see et Sindelag, der, saa vidt muligt, stemmer overeens med vort, frembragt hos den Person, vi esse e).

Forbindelser, der alle ne ere af første Art, og kun beroe paa de nyt- tige Egenstaber, som vi finde hos Andre, tage allene Hensyn paa hvad der, i

d) "Et Par for hver ærlig Mand, og hvad behøver man vel mere i denne Verden?" siger Knigge i sin hyperlige Bog om Omgang med Mennesker Cap. 6. 55. Dog synes den Beskri- velse, som Fort. i det Foregaaende gjør over en Ven, og om hvilken han iblandt Andet siger: "han opoffer for vor Skyld Alt, hvad der uden Tilfældet af egen Ære og Billig- hed mod sig og Sine maa opføres; han foretrækker os for alle andre Mennesker, saasnart der kan see uden Ubillighed" — virkeligen at indeholde noget mere, end enhver brav Mand just med Sikkerhed tør gjøre Regning paa for sin hele Livstid; den nærmer sig til de høiere Fordringer, som Mora l i s t e n kan gjøre; thi hvorledes kunde denne kalde det sandt ædelt Venkab, naar den ene Ven vilde, at den anden skulde opoffre sin (virkelige) Ære — tage hans Partie mod bedre Overbeviisning — medvirke til hans lidenskabelige Wildfareller o. s. v.? Men adskillige af de i dette Cap. givne Regler for Omgangen mel- lem Venner vise derimod, at Forf. neppe har tænkt paa noget ophøiet Venkab.

e) Denne Inddeling findes hos Aristoteles i hans Ethica 2de Bog 2det og solumde Capitel. — Den er fulgt af flere nyere Moralister s. Ex. af Reinhard i hans System i den virkelige Moral; 3 Deel; p. 485-487 (danste Overt.). Omrent samme Inddeling har ogsaa Schmid i Versuch einer Moralphilosophie p. 761-762 (2te Ausgabe), der fastsæ- tter følgende 3 Slags Venkab: Freundschaft der Bedürfnisse — Freundschaft des Ge- schmacks — Freundschaft der Gesinnung. —

Ordets meest indskrænkede og just ikke ædleste Betydning, er til Fordeel, og ere kun beregnede paa umiddelbar Nytte. Man meddeler ikke hinanden sine Tanker for at meddele dem, men kun for saa vidt man troer derved at fremme Det, som i Almindelighed kaldes Lykke i Verden. Man beviser vel hinanden Tjenester; men man venter paa, ved første Leilighed at faae disse gjengjældte med lignende. Man rækker vel hinanden i Nøden en hjælpende Haand; men den inderlige, ubeskrivelige Deeltagelse, som giver Venkabets Haandtryk sit Værd, søges forgjeves. Man udgyder ikke sin hele Sjel i den Andens Bryst; der er ikke eet Smil paa Begges Læbe, ikke een Taare paa Begges Kind. Hverken Kulde i Hjertet eller tilbagestændende Sæder ophæve sig Forbindelse. Skjandt det derfor ei kan nægtes, at en saadan kan være til Gavn, saa spiller dog den lavere Egennytte alt for betydelig en Rolle deri, til at den kan gjøre mindste Fordring paa Venkabets Navn, uagtet den stundom hædres dermed f).

Er end Egennytte langt fra ei bortskjernet fra de Forbindelser, som ikke kun byggedes paa Andres behagelige Egenstaber, den svæver dog over dem i lettere, mere indtagende Dragt. Disse Samfund have noget Skjønnere, noget mere Tryllende hos sig. Den i sit graadige Svælg Alt oplslugende Egoisme er her forviist, lader sig i det mindste kun see i Baggrunden. Med mildt og aabent Mafsyn møder Broderen os; vort mørke Lune søger han at adsprede; han stemmer sig efter det Selskab, han indtræder i; og Selskabet stemmer sig efter ham. Vi føle ingen Tvang ved hans Nærværelse, og omgaaes ham gjerne. Men Alt er dog her beregnet paa at nyde, ei paa at nytte Livet. En saadan Forbindelse kan være velgjørende, forudsat, at den ikke søger Glæden der, hvor denne skjuler sig for Dydens Ansigt; men dens Formaal ligger dog langt borte fra den høiere Fuldkommenhed, hvorefter vi skulle stræbe, som Hovedsagen. De behagelige Egenstaber ere tillige de hos et Menneffe, som udbortes Forhold, Alder og Skjebnens afvejlende Gang allermeest udsætte for Forandring. Enhver Forbindelse, som derfor kun berouer paa disse, staaer snarere bygget paa Sand, end grundfæstet paa Klippen. Selskabelighed er endnu ikke Venstabs; dette binder med et langt fastere, helligere Bånd g).

f) Ce que les hommes ont nommé amitié n'est qu' une société, un ménagement réciproque d'intérêts, un échange de bons offices; ce n'est enfin qu'un commerce où l'amour-propre se propose toujours quelque chose à gagner. Rochefoucauld Max. LXXXI. — Vilde Nogen maake sig, at en finere Egentjerslighed dog altid finder Sted ved Venstabs, da er det Samme Tilfældet, naar jeg, for at bevare min Tilstedshed med mig selv, opoffer min kjæreste Tilboielighed, uden at have andre Vidner end Gud og mit eget Hjerte. Om saadan Egentjerslighed er Talen ikke.

g) Skjont siger derfor Herder: das Bild der Alten von der Freundschaft "die beiden in einander geschlungenen Hände" scheinen mir das beste Sinnbild ihrer Vereinigung, ihres

I høiere Regioner, høvet over Sandfælighedsens lavere Egne, staaer den Forbindelse, hvis Grund kun er de moralske Fuldkommenheder, vi opdage hos Den, med hvem vi slutte Venfkab: den Forbindelse, hvor den ædelste Beskræbelse findes for stedse at formindfke de formærkende Pleeters Antal hos os selv og hos vor Broder; hvor der hersker utrættet Jær for at beskærme den forsigtige og velgjørende Sandheds Trone paa Jorden, og skaffe Dyden flere uegennyttige, troligen hengivne Dyrkere h). Høiere Hensigt, ædlere Formaal kan vist ingen Forbindelse have paa Jorden. Men da vi ikke blot ere rene Mander; da vi leve i udbortes Raar, som ofte trykke os med Kummerens Bægt til Jorden; da vi ere for svage til allene at føle os lykkelige ved Beskræbelsen for at opfylde vore Pligter, der dog altid er ufuldkommen: saa synes der til denne Art af Venfkab at kunne foies andre Bestemmelser, uden at det derfor selv taber i sin Reenhed. De Straaler, den himmelske Soel udbreder omkring sig, skulle ikke vorde mindre lyse, men mere vederqvægende.

Udelukkende behøver ingen venfabelig Forbindelse at beroe paa nogen af de anførte Grundbolde. Den kan støtte sig paa flere i Forening og derved blive desto fastere. Den kan gaae over fra det mindre til det mere Edle, og saaledes nærme sig, om den end aldrig selv bliver det, fuldkomment Venfkab, der er ligesom Dvintessenzen af Alt, hvad man i Almindelighed giver dette Navn. Venner kan ikke give noget bestemt Svar paa, hvorfor han elsker sin Ven; han elsker ham, fordi han elsker ham; de Baand, som sammenknytte dem, ere saaledes slyngede i hinanden, at de ei længere kunne sfjelnes i). Vennerne ere i een Henseende kun een Sjæl, men i en anden have de og hver en dobbelt. — Det vilde være lige-

Zweckes und Genusses zu seyn; bedeutender, als die zwey "gleichgesimmten Saitenspiele". Diese drücken nichts aus, als Gesellschaft, die lange noch Freundschaft ist. — Zerstreute Blätter; erste Samml. Gotha 1785; p. 320.

- h) Denne Art Venfkab er, efter Kant's Mening, den eneste, som kan opnaaes, og virkeligen undertiden opnaaes, i sin høieste Reenhed. Moralische Freundschaft, siger han iblandt Andet, . . . ist kein Ideal, sondern (der schwarze Schwan) existirt wirklich hin und wieder in seiner Vollkommenheit. — See hans Jugendlehre; p. 150—156, hvor Vanskelighederne af en ægte Venfkaabsforbindelse udvikles.
- i) Montaigne, Een af de Forfattere, som uden tvivl have skrevet med meest Sandhed om opheiet Venfkab, sfjondt han vel i enkelte Ting tætte kan bifaldes: han, som, efter sin egen Tilstaaelse om sit Venfkab med de la Boitié, kun behøvede at tegne efter Naturen, siger derfor: En l'amitié (la plus parfaite) les ames se meslent et confondent l'une à l'autre d'un mélange si universel, qu'elles effacent et ne retrouvent plus la couture qui les a jointes. Si on me presse de dire pour quoy je l'aimois (de la Boitié), je sens que cela ne se peut exprimer, qu' en respondant: Parceque c' estoit luy, parceque c' estoit moy. — Essais. Livr. 1; ch. XXVII. — Ed. 1739. Tom. 1; p. 387.

faa umuligt, som forvovent, at tegne dette Venſkab i ſit fulde Omfang, at vilſe beſkrive Alt, hvad Den eier, ſom eier en Ven i denne Forſtand af Ordet; og forſøgte jeg derpaa, ſaart vilde da Pennen nægte mig ſin Tjenefte. Men at fremsætte nogle enkelte, did henhørende, Punkter — dette vil jeg beſtræbe mig for. Opnaaedeſ end ſaadant Venſkab aldrig, eller kun af ſaare ſaa Udvalgte, i ſin fulde Storhed, ſaa er det dog ikke uopnaaeligt, fordi det ſjelden opnaaeſ; og røre vi end ei ved Alteret ſelv, vi kunne dog ſtedſe komme det nærmere, naar vi forſt ere i det hellige Tempel. — Det kan derfor ligesaa lidt kaldes unyttigt at tænke ſig Venſkabs Ideal, ſom at foreſtille ſig Dyden i ſin fulde Reenhed, hvilken dog Ingen vil paaftaa at være i Beſiddelſe af. Skadeligt Sværmerie kan ſaadant Venſkab ei heller ſiges at indeholde, naar Fornuft og Pligt ingen Indſigelſer kunne gjøre mod dets Fordringer; og dette kunne de aldrig gjøre mod det ſande Venſkabs.

Sandt Venſkab udfordrer inderlig og gjenſidig Hoiagtelſe, uden at den ene Ven derfor er blind mod den andens Feil; udfordrer den ommeſte og ivrigſte Beſtræbelſe hos Venner for at forædle hinanden. Kun gode Menneſker kunne være Venner; ſkjøndt Svagheder og Feil ikke kunne lukke Afgangen til Venſkabets Helligdom; thi diſſe vedhænge alle Jordens Børn; men Graden, hvori de vedhænge dem, er ſaare forſkjellig. — Den platoiſke Philoſophie angav allerede ſom Grunden, hvorfor Laſtefulde ei kunne være Venner, deres indbyrdes modſtridende Interelſe og deraf følgende Ubeſtandighed. Lige maae være Venner med Lige; men Onde ere hverken ſig ſelv lige eller indbyrdes lige, men aldeles uſtadige: ſkulde altsaa Ligeſtankeude være Venner, ſaa kan kun den Gode være Ven med den Gode; den Onde derimod hverken med den Gode eller med den Onde j). Maaſkee findes der endog mellem Menneſker, ſom leve til Fordærvelſe for Andre, ſom med Liſt eller Bold ſøge at tilvende ſig deres Eiendom, ſom lade ſig leie til at myrde Menneſker, af hvilke de aldrig fornærmedeſ, Exempler paa næie og tætsluttede Forbindelſer; hvori den Ene, med en Staaudhaftighed, der afvvinger os Forundring, og indjager os Gyſen over at ſee ſaadan Faſthed hos Udaadsmænd, udholder de ſtrækkeligſte Wiinſker for ei at røbe Den, ſom deeltog med ham i Forbrydſelſen; eller paa anden Maade gjør fiore Opoffrelſer for den Anden. Interelſe og Føtelſe af, at han ved at blive ſine Bundsforvandre utro vilde berede ſig

j) See flere Steder i Platos *Lysis*, hvor rimeligviis hans egne Tanker foredrages, ſkjøndt Socrates indføres talende. Denne Mening underſtøttes ved adſkillige Steder i hans *Dialog de legibus*, hvor han taler i ſit eget Navn; jevnfor deſangaaende *Marsilii Ficini argumentum in Lysidem*.

selv en ublid Skjebne, berøbe sig selv al Understøttelse i lignende Tilfælde; Tænken om at han dog ei mere staaer til at redde; Hårdelse til Legeme og Sjæl fra Ungdommen af: kunne vist nok virke meget. Men om end disse Grunde ei altid ere tilstrækkelige til at forklare hiin Erfarings sandhed; om end Niddingen ei saa ganske fornægtede det Guds Billede, hvori han dannedes, at jo undertiden en høiere og ædlere Følelse hævdede hans Bryst: bør vi dog ikke med Venkabs op- høiede Navn hellige en Forbindelse, hvis Grundvold er Vanflægtelse fra Mennekets Adel, hvis Støtte er List og Bedragerie, hvis Hensigt er Andres Ulykke og Undergang.

Fra Oldtiden af har man ogsaa været enig i, at kun en Forbindelse, som grundede sig paa Dyd, fortjente at hænges med Navn af Venkab. — Dette kaldte Pythagoras og hans Efterfølgere alle Dyders Baand; ja de nægtede endog at Venkab kunde finde Sted hvor nogen Dyd var bortek). — Sokrates lærte Kritobul, hvor ufikkede blot sandselige, ligegyldige, og uafkennelige Mennekker ere til noget Venkab, og at de Onde snarere af Naturen ere stemte til Fjendskab l). Platon fulgte, som jeg i det Foregaaende har anført, sin Lærer; og hans Discipel Aristoteles udtrykker sig ogsaa om Venkabsforbindelser paa lignende Maade m). "Uden Dyd kan intet Venkab bestaae" ere Ord, som Cicero gjentagne Gange lægger Lælius i Munden n); og om Seneca lader det sig vel ikke tænke, at han skulde tilstaae Venkab uden mellem Vise o). Ja den ægte Stoiker Epiktets Fortolker, Simplicius, siger endog: Ved at vælge Venner er det det Første og det Mellemste og det Sidste, at see hen til, om de, som Dyrene, blindt følge deres Begjærigheder, eller om Fornuften hersker hos dem p). Gjennem det Mørke, hvori ublid Skjebne indhyller os, trænger Venkabs himmelske Straale; men den urene giftige Luft, som Lysten udaander omkring sig, gennemtrænger den ikke. —

De-

- k) Simplicii Commentarius in Epicteti Enchiridion ad cap. XXXVII (nobis XXX). Edid. J. Schweighæuser; Tom. 1; p. 334.
- l) Xenophontis Memorabilia Socratis; lib. 2, cap. 6.
- m) Ethica; Lib. 8; cap. 1 Begynd. 9; 4. og 9; 6 Ende.
- n) S. Cr. Lælius; cap. V. VI, hvor tillige anmærkes, at der ved Dybdige ei maa forstaaes fuldkomne og seilfrie Mennekker, som Stoikernes Vise. — Cap. XXII: Virtutum amicitia adiutrix a natura data est, non vitiorum comes. — C. XXVII. Virtus, virtus et conciliat amicitias et conservat o. s. f.
- o) cfr. Seneca de beneficiis libr. VII; Cap. XII.
- p) Simpl. lib. cit. p. 325.

Beslemtes vi da til noget Hoiere end Dyrene; skulle vi ikke blot følge sandfæltig Drift, men Nigts majestætiske Lovbud; er Dyden ikke blot Chimære, og dens Skjønhed et gøglende Lustsyn med Regubuens Farver: hvorledes skulle vi da paa en sikkrere og skjønnere Wei vandre til Dydens Tempel, end ved at følge den, som Venfkab viser os? hvis Alter staaer Dydens nærmere end Venfkaabs q)? Som det er det første Skridt til den Lastefuldes Forbedring at erkjende Lasten, saa er det ogsaa det første til Selsforvædning at kjende de Feil, der endnu klæbe ved os; men denne Kundskab er det for os, som, efter Fabeldigterens bekjendte Udtryk, have vore egne Feil paa Ryggen, ikke let at erhverve. — Vi ere for langt borte fra Andre, for at kunne dømme om dem; og vi ere for nær ved os selv, for med Upartiskhed her at sælde Dom r). Diet seer ligesaa lidt de Objecter, der ere det for nær, tydeligen, som de, der ere for langt borte. Vennen staaer her, som en Middelperson mellem os og den øvrige Verden; han seer ofte vore Mangler, hvor vi selv ikke blive dem vaer; han kan af Alle bedst gjøre os opmærksomme derpaa; han susser inderligst, og formaaer lettest at faae os til at aflægge dem. Hans Advarssler og Formaninger kunne aldrig forbittre os, aldrig ilde optages; den Delicathed og Skaansel, hvormed han fremsører dem, sløve den Braad, de maaffee i Andres Mund kunde have, og lette derved deres Indgang til Hjertet. De ere ikke Rebreidelser; vi paaskjønne dem med Erkjendtlighed, som Vandringmanden, naar han farer vild paa sin Reise, med Taknemmelighed hører den Veivisning, der gives ham. Naar vi have en Ven, ere vi tillige vaersommere i alle vore Handlinger; thi der er ingen Dommer, hvis Udsagn er os mere magtpaaliggende end hans. — Venfskabet skjenker os Styrke til at overvinde de Hindringer, der saa ofte leire sig paa den Dydiges Bane; thi forenet Forstand lægger Planen; forenet Kraft udfører den. Og naar Misfjendelse begynder for et Dieblik at svække vor Lyft til at fremme det Godes Sag, hvor megen Opmuntring ligger der da ikke i den Tanke: der er dog allerede her paa Jorden eet Væsen, som paaskjønner din gode Villie, som ikke misfjender dig!

Hvor der skal være sandt og ægte Venfkab, der maa fremdeles være Overeensstemmelse i Maaden at tænke og føle paa; en vis, undertid-

q) O doux privilège de l'amitié, qui non seulement double les plaisirs; mais double encore les vertus. Florian. Eliezer et Nephtaly. Oeuvres; Tom. XIII; p. 42.

r) Fontenelle sur la pluralité des mondes. Second soir.

den uforklarlig Hjerteharmonie s). Ved denne kunne nogle Mennesker mødes og i saa Dieblikke være nøiere bekendte med hinanden, end andre, som i en Række af Aar ideligen saaes, og jevnlig talede sammen. Der finder den Sympathie Sted; der gives med Rette det Navn af andet Jeg, hvorom der i den store Kredts af saakaldte Venner høres saa mangt et Ord, der ei kommer indenfor Læberne. Tvende Charakterer kunne begge være meget agtbærdige, uden at saadan Overensstemmelse finder Sted; vi kunne agte et Menneske, uden pathologisk at elske det. Dog forstaaer jeg ei ved denne Sjæleharmonie, at den ene Vens Aand skal være et tomt Echo, en blot Gjenlyd af den andens; men at den Forskjel, der er i deres Charakter, især i deres Maade at føle paa, maa være saaledes beskaffen, at ingen skurrende Mislyd fremkommer; at der tværtimod, uden at blive Monotonie, bliver harmonisk Genklang t). Imellem Mennesker af meget forskjellige Aandskræfter og meget forskjellig Dannelse synes Venkabet derfor ei lettigen at kunne slynge en Kjæde, som blomstrer med dets fuldkomne skønne Roser. — Alt, hvorved Overensstemmelse og Lighed befordres og styrkes, befæster og forhøier Venkabet. Alt, hvorved hiin svækkes, kan ikke andet end skade og formindste dette. Ikke blot i store og vigtige Anliggender fordrer det finere Venkab saadan Lighed i Følelse for det Skønne og Gode; denne Fordring udstrækker sig ogsaa til Ting, som synes ubetydelige, men som ofte høvne den Mangel af Opmærksomhed, som vises dem, paa en smertelig Maade u).

Mennesker uden eller med svag Følelse ere derfor ei stikkede til ophøiet Venkab; men den Følelse, som nærer og opammer dette, er ikke Elfskovs, ei altid lutrede, ofte fortærende Jld; den er Vaarsolens rene og vægende Varme. Den ene Flamme gennemtrænger den anden, og forenede synke de aldrig til

s) Id in quo est omnis vis amicitia, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Lælius; cap. IV; cfr. cap. XX. — Nihil est amabilius nec copulativius, quam morum similitudo honorum. Cic. de officiis 1. 17. Est ea jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjugavit. Ibid. Cfr. Cornelii vita Attici; cap. 5. See og Platos Lysis og Aristoteles Ethica 9; 3. Edit. Oxonii 1716; p. 395.

t) Jevnsfor Niemeyers Charakteristick der Bibel. 4 Theil (1779) p. 417.

u) Kunne end Terenzes Ord: "amantium iræ amorum integratio est" indeholde Sandhed af Grunde, som det ligger udenfor dette Emne at opsøge og veie: saa gjælder dog Sæntzen vist ikke, naar man istedet for amantium og amorum sætter amicorum og amicitia. Med Rette siger Tselin: Alles, wodurch die Menschen einander ähnlich werden, vermehret Freundschaft und Liebe; Alles wodurch sie sich von einander unterscheiden, entfremdet sie von einander. Dies ist auch von den unscheinbarsten Kleinigkeiten wahr. Geschichte der Menschen; 1 Theil; p. 319. Anm.

Jorden; men høve dertilmod stedse hinanden høiere v). Dog vilde man gjøre sig skyldig i en grov Feilslutning, om man troede, i Menneſkets Maade at udtrykke sig paa at have en ſikker Ledetraad, hvorefter Graden af dets Følelſe kunde beregnes. Et Menneſte kan have ſtærk og dyb Følelſe, uden at ſætte den til Skue; og hvor den er udhængt, ſom Skildt for Hjertet, findes ſjelden mere, end Skildtet. Hvornaar vare vel ſtiontklingende Phraſer tilſtrækkeligt Beviis paa varm Følelſe, og hvo var rig paa denne, og troede ſig iſtand til at tolke ſamme med Ord x)? Der gives Charakterer, ſom være hei Enthufiaſme for Venſkab; Hjertes, ſom have de fineſte Følelſer, og dog ſkule ſig under et koldt Udvortes og en ofte paaſaldende Fattigdom paa Ord. Det kommer her meget an ſaadel paa naturligt Temperament, ſom paa Opdragelſe, Selſkab og den derved fremkomne Vane. Dog ikke allene naturlig Blyhed, der, forſtærket ved Opdragelſen, vanſteligen overvindes, kan indeholde Marſagen hertil; denne ligger undertiden ogſaa i Beſtræbvelſen for at efterleve en, i ſig ſelv aldeles rigtig, Grundſætning: ei at tale for meget om ſine Følelſer. Det forſtaaer ſig at Overdriovelſe heri formindſker Ungangens Behagelighed.

Paa ægte Venſkab er uindſtrænket Fortrolighed et Hovedkjenndemærke. Den, der har en Ven, har et Menneſte, til hvilket han ſætter fuld kommen Tillid; ſom han gjerne vil meddele hver Tanke i ſin Sjæl; hver Følelſe i ſit Hjerte; hver Handling, han har begaaet; hvert Forſæt, han ſtaaer i Begreb med at udføre; hver Hændelſe, der møder ham; hvert Haab, ſom han nærer; hver Frygt, ſom ængſter ham y). Det er en uſſel, alt ſandt Venſkab op-

B 2

- v) Ces coeurs mâles et altièrs (des ſiècles hëroïques) ne pouvoient éprouver des émo-
tions languissantes. Deux grands ſentiments les agitoient à la fois: l'amour et l'amiti-
tié; avec cette différence que l'amour étoit pour eux une flamme dévorante et paſſagère;
l'amitié une chaleur vive et continue; l'amitié produiſoit des actions regardées au-
jourd'hui comme des prodiges, autrefois comme des devoirs. Oreste et Pylade, voulant
mourir l'un pour l'autre, ne faiſoient que ce qu'avoient fait avant eux d'autres hëros.
Introduction au voyage du jeune Anacharsis en Grèce.
- x) Nicht volle, ſondern ledige Fäſſer tönen, und das Rad, welches nicht taugt, läßt ſich
am längſten hdren. Hippel über die Ehe; 4 Ausgabe; p. 96. Die Empfinduna reicher
an Stof, als Worten, iſt nur ſtolz auf das, was ſie ſühlt; nicht auf die Kunſt es zu
ſchmücken. Shakeſpear; Romeo und Julie; 2 Act. 6 Scene. (Eſchenburgs Ueberſetz-
ung). Empfindung iſt ſtets Unauſſprechlichkeit. Sie ſagt ſelbſt nie der Liebſting aller
Muſen. Seumes Gedichte 1804. p. 172.
- y) Quantum bonum eſt ubi ſunt præparata pectora, in quæ tuto ſecretum omne ſcendat,
quorum conſcientiam minus quam tuam timeas, quorum ſermo ſollicitudinem leniat,
ſententia conſilium expediat, hilaritas triftitiam diſſipat, conſpectus ipſe delectet!
Seneca de tranquillitate animi; cap. VII.

hævende Regel: "Elsk saaledes, som om Du engang vilde komme til at hade," endskiøndt det var Een af de syv Vise, som fremførte den, og skiøndt den kunde være anvendelig i adskillige Forbindelser, der æres med Venkabets Navn z). Unvægteligen har meget Ondt paa Jorden sin Oprindelse af, at vi misforstaae hinanden, mistolke hinandens Planer og Hensigter, mistyde hinandens Ord og Gjerninger. Men heller ikke behøves lang Erfaring i Verden, for at indsee, hvorledes utidig Nabenhertighed ei allene udsætter os for Latter og Spot, men endog for langt større Fare. Dette gjør, og bør gjøre, os vaerksomme; kun at denne Erfaring ikke forledte os til, med alt for vidt dreven Mistro, at lukke vort Hjerter, hvor det var godt for os selv og Andre, om vi aabnede det! Mennesket har en indvortes uimodstaaelig Trang til Meddelelse, som bliver skadelig og latterlig, naar den udarter til tom Snakkelyst og Sladderagtighed; men som paa den anden Side neppe kan udryddes eller tvinges tilbage i Sjælens Junderste, uden at blive skadelig for Mennesket selv, og hindre dets Landsfuldkommenhed, i det mindste gjøre det mindre elskværdigt. Og denne Trang til Meddelelse mættes og tilfredsstilles kun ved Vennens Hjerter. Der er en Uroe, en Engstelse over os, indtil vi have meddeelt vor Ven den Bemærkning, vi gjorde; den Opdagelse, hvortil vi ledtes ved Eftertanke eller lykkelig Hændelse; den Hemmelighed, som vi bevare i vort Bryst æ).

Der opstaae undertiden Forestillinger og Følelser hos os, som vi i offentlig Samkvem ingenlunde kunne fremføre; som vi, endog i vor snævrere Omgangskreds, ei letteligen udlade os med; thi de skulde indflødes i Ord, og disse kunne langt fra ikke altid troligen tolke vore Ideer med alle disse finere Skatteringer og Nuancer. Vi tie derfor hellere, end udsætte os for ufordeelagtige Domme over vor Forstand, eller endog for at see Staven brudt over vort Hjerter; ja, om vi endog hæve os herover, tie vi dog af Frygt for at affædkomme Skade ved at fremføre Sætninger, som letteligen af Andre kun halvt forstås og derfor falskeligen anvendes. Og dog kunne maaffee disse Tanker indeholde Spiren til mangen en gavnlig Sandhed, der i sin Tid vilde bringe rig Frugt! — Hvorledes skal det da fore-

z) Denne Sentents tillægges Bias af Valer. Maxim. VII; 3; extern. 3; men Chilo af Aulus Gellius i Noct. atticæ l. 1; c. 3 sub finem. Begge disse Skribentere rose et Udsagn, som en anden Forfatter med mere Grund kaldte "den reneste Uffindighed, der nogensinde er kommen fra Menneskelæber eller Menneskepen." See: Om Venkab, oversat af Rahbek p. 121.

æ) See: Bahrds System der moralischen Religion; 2 Band; S. 72.

bygges at denne ei gaaer tilspilde? hvorledes uden ved at nedlægges i Vennens Hjerter? Vennskab er den frugtbare Jord, hvori den skal renses og, næret ved ædle Safter, faae Kraft til at flyde frem med frodig Væxt. Vennen kan ei misforstaae vore Ord; for ham ere de mere end visse ved Læbens og Tungens Bevægelse frembragte Articulationer; hans Hjerter veed at erstatte det Manglende og fuldende deres Betydning. Der gives Sympathie ogsaa i Tanker, hvorved den ene Sjæl, ligesom afflædt sit grovere Organ, flytter over i den anden, med sig saa nær beslægtede Ø).

Vi ønske, at Vennen skal læse i vort Hjerter saaledes som vi læse deri selv; og denne Bestræbelse gjør, at ogsaa vi selv læse desto tydeligere og rigtigere i denne, for hver Dødelig saa vigtige, og dog for saa Mange uaabnede, for de Fleste halvtillukkede, Bog; gjør, at vi desto omhyggeligere vogte os for hver Handling, hvorved vi maatte rødme for vor Ven. Ikke blot de Handlinger, som i Verdens Dine ere af Vigtighed; ikke blot de Forsætter, som synes at kunne have stor Indflydelse, naar de udføres, er det, som vi meddele vor Fortrolige. Saa mangen en Handling, som vi ei kunne gjøre til Gjenstand for almindelig Samtale, uden at læse medlidende Smil i Tilhørernes Ansigt; saa mangt et Forsæt, der synes ringe, men maaskee er meget vigtigt for vort Hjerter, giver os Stof til Underholdning med Vennen; Timer vorde Diebliske; Tidens aldrig ufandsede Fart synes at fordobbe sin Flugt. Være vel disse Timer spildte for os eller Andre? Gjør da kun Det Gavn, som gjør Opsigt? Var det ikke ofte et lille Hjul, som standsede en stor Maskine; en ringe Gnist, som tændte en høitopblussende Lue? — Ja, saadanne Timer, i hvilke Venner, løsne fra alle sammensnærende Bånd, gjøre hinanden saa bekjendte med deres Ønsker, Bestræbelser, Hensigter og Daad, som de selv ere det, maae upaatvivleligen være svangre paa Held; maae først og umiddelbart virke til Vennernes egen Forædling; men dernæst ogsaa med ligesaa virksom, skjøndt mere umærkelig, Kraft, til Velsignelse for Dagens System og Embedsforretninger; for Familiecircelen og den huuslige Kreds; for Borgersamfundet og Menneskeheden.

At Domme og Meninger kunne vinde i Grundighed og Rigtighed, naar de sammenlignes og veies af Flere, omtvivler Ingen. Men hvor megen Skade vilde vi ikke stifte, dersom vi offentligent yttrede hver Dom, som vi fælde, især over vore Medmenneskers Handlinger og Charakter? Vi bedrage os vist ikke sjelden i Bedømmelsen af Bevæggrundene til vore egne Handlinger; hvorledes skulde vi da kunne gjøre noget aldeles sikkert Blik i Andres Hjerter? og med hvor

megen Ret skulde vi ikke beskylde for et ufjerligt Sindelag, hvis vi bekendtgjorde hver ufordeelagtig Mening, som paakvinger sig os, naar vi see Een af vore Medmenneffer handle ganske anderledes, end han, efter vore Tanker, burde? Til Vennen tør vi derimod betroe vort Dømmeme; herved skades Ingen; men vor Mening kan vorde berigtiget og formildet; thi Venner samledes vist aldrig for at sælde haard Fordømmelsesdom.

Den Fortrolighed, som hersker mellem saadanne Venner, tillader dem ei at have Hemmelighe der for hinanden. Dog — saasagt Talent ikke mere er om deres egne Anliggender, og vi ved Vennskab Intet ville forstaae, hvorved Moralkobens Stemme i vor Barm skal tilraabe os: "Du overtræder mit hellige Bud!" da kunne der vel gives Omstændigheder, hvor vi ere forpligtede til at tie, tie selv for vor Ven. Ufuldkomment er Menneskelivet; ufuldkommen endog dets høieste Lykke; misligt er det altid, naar saadanne Tilfælde indtræffe, hvor Sædighed mod vor Ven bliver ubrødelig Pligt; men nægtes kan det ikke, at de kunne indtræffe a).

Vennskab er den inderligste Deeltagelse i hinandens Skjebne. Ingen Omstændighed, som har nogen Indflydelse paa den ene Vens Forsætning, er skjult for den anden. Ingen lykkelig Begivenhed møder os, uden at vi forhøje vor Fryd ved den Glæde, som Meddelelsen deraf skjenker vor Ven; og at glæde sig med de Glæde er vist ikke lettere, end at græde med de Grædende, naar det gjælder om ret inderlig Sympathie b). Ingen tyk Skye staaer ved Horizonten og truer med at dække vor Himmel, uden at vi samle Mod til at see den sammentrukken over vor Jffe ved at tie til Vennens Barm. Et fuldkomment Gribsed for Skjebnens Slag aabnedes vel ingensteds for nogen Dadelig; men at lide sammen er dog vel at lide Mindre, endskjøndt det ikke er at lide Intet. Eller skulde vi maafsee søge at skjule og dølge vor ubehagelige Tilstand for Vennen, saalænge der er mindste Mulighed i; saalænge indtil hans kjerlige Forlangende om at sige ham Aarsagen til den Kummer, han læser præget i vort Ansigt, er saa paatrængende, at det vilde for os være den pinligste Marter, mod ham den største Fornærmelse, længere at

- a) Man maa derfor tilstaae, at Montaigne gaaer for vidt, naar han i sin ovenanførte fortreffelige Skildring af ophøiet Vennskab paastaar, at jeg gjerne kan sige til min Ven hvad jeg under Eed lovede aldrig at sige til Noget, hvem det end var, uden at jeg bryder min Eed; fordi Vennen er ingen Anden, end jeg selv. Her ligger et Sophistie til Grund, som Sædelæren maa forfaste; thi Den, som jeg aflagde Eden til, tænkte sig vel ikke min Ven indsluttet i mig. Men vist nok er det, at Venner ville og bør søge at undgaae sig forpligtelse, saavidt fceer kan, og ei uden Nødvendighed paalægge sig den.
- b) At fryde sig med levende Væsener, det er at sympathisere. L. Nothes Filosofies Ideer; 1 Deel p. 56.

tie? Jeg veed vel at Mænd, hvis Udsagn er af Bøgt, have paastaet dette c); jeg er ikke ubekjendt med de Grunde, som derfor anføres; og der er Ingen, som villigere, end jeg, tilstaaer, at det kun er et snævert Hjerter, som kan glæde sig over at ogsaa Andre ere ulykkelige. Men at Uvendselsen heraf kan skee, naar man skjælnet mellem Det, man i Almindelighed kalder Venner, og Det, som her i Ordets hoieste/Forstand kaldes Ven, kan jeg ingenlunde overtale mig til at troe. Hvorledes kunde den Forskillelse, som i dette Tilfælde maatte finde Sted, bestaae med Venkab d)? Skulde vi synke i den Afgrund, der længe graves under os, uden at vor Ven anede det før i det Dieblit, vi sank? Vidste vi da, kunde vi da vide, at intet Raad kunde forebygge eller lette vort Fald? Skulde vel Den, hvis Ven vi nævnede os, derfor takke os?? Nei, det har vist sin Behagelighed at lide med Vennen, ganske at sætte sig ind i hans Stilling, og gjøre hans Følelser til sine egne. Den ene Ven kan ikke være i usforstyrret Besiddelse af Lyksalighed, medens den anden hentes af Kummer. Tusinde Stemmers forenede Raab skæbe ei Sandhed, hvor denne ikke er; men en Sætning, der i sig selv er rigtig, taber dog heller Intet af sit Værd ved almindeligen at erkjendes for sand; og en saadan synes den at være, at Kummer lettes ved stille, aaben, fornuftig Meddelelse. Som Venners forenede Fryd vorder stærkere, end den Enkeltes, saa vorder og deres Smerte mildere, mindre voldsom, end den Enkeltes e).

Naar synligt stort og vigtigt Uheld rammer os; naar vor Formue ved Elementernes Magt, Bedragerens List eller paa saa mangen anden Maade berøves os; naar vi henkastes paa Sygeleiet og vaande os under Pine; naar vi miste de Mennesker, med hvilke Samlivet ikke blot ved Vane og Blodsforvandtskab, men ved Sjeleharmonie, var os dyrebart; naar en saadan Ulykke moder: da finde vi gjerne Mennesker, som føle og deeltage med os. Men der ere andre skjulte Lidelser, som undertiden fortære vor Marv, og anrette frygtelige Ødelæggelser i Sje-

c) J. Er. Knigge Cap. 6. § 8. Han tilføier dog i Slutningen af denne §: "det forstaaer sig, at her ei tales om Leiligheder, hvor Vennens Raad og Hjelp kan redde os; hvad var Venkab, om vi da taug?" Men lader det sig altid iforveien beregne og afveie, hvorvidt Vennens Raad kan være os gavnligt, og er hans Tro ist det ikke altid?

d) Knigge siger selv C. 6. § 10. Al Forskillelse maa forvises fra Omgang mellem Venner.

e) Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis æque, ac tu ipse, gauderet? adversas vero ferre difficile esset sine eo. qui illas gravius etiam, quam tu, ferret. Lælius: cap. VI. "Det var et Noy mod Vennen at unddrage ham Medvidenheden af mindste Vanheld eller Kummer; men Forræderie mod Venkab ved Skjebnens haardere Slag at fordølge sin Ven sin Ulykke, eller flygte noget andet Sted hen end i Venkabs Arme." See: "Om Venkab," p. 105.

lens Jyderste, skjøndt de af Andre ei kjendes og vides; de ere som Ormen, der spæder Rosens Bæger, medens den endnu synes at staae i fuld Flor. Her kunne naturligtviis vore Medmennesker ei deeltage med os; thi de forstaae os ikke; de fatte ei, kunne ei fatte, ei ane vor Tilstand. Vil man sige: det vidner ei om Menneskets Guldkommenhed, naar det saaledes lader sig henrive af Smaating: da erindre man, at Begrebet om Smaat og Stort er i den intellektuelle og moralske, som i den physiske, Verden, eet af de meest relative; Lykke eet af de meest vaklende; og hvo var tillige Menneske, og ei en ufuldkommen Skabning? Her viser det høiere Venskabs Værd sig fra en saare vigtig, men lidet brammende Side. Vor Ven veed hvad vi lide; og ved hans Hjerte slaaer vort roligere Slag; ved Meddelelse og Samtale med ham lettes vor Hjerne, der ofte, som Lesning meget rigtig anmærker, fyldes saaledes med en saa kaldet Bagatel, at den ei synes at kunne rumme Andet eller Mere f). Worder Sorgen dybere, jo mere vi ruge over den; finder Lidenskaben Næring ved at indflattes i Hjertet; og er det uomtvisteligt, at Affecter og Lidenskaber — Tilbøieligheder, afstyrede af Fornuften — ere Menneskets farligste Fjender: da behøves vel intet Ord at tilføies, for at vise, hvorledes ogsaa inderligt Venskab her kan vorde til Gavn, til Betsignelse og i Sandhed til Salighed. Vi selv mærke ikke, hvorledes Lidenskaben lidt efter lidt voxer til Kampeshøide, fordi den er en bestandig Gjenstand for Sjeiens Die g); maaskee mærker vor Ven det; og — formaaer Nogen i Tide at advare os — da formaaer han det.

Naar da saaledes et smt og helligt Baand omslynger os, naar den Ene ei huser Glæden og den Anden Sorgen allene i sit Bryst: med rørt Hjerte og en velgjørende Laare i Diet kunne vi da udbryde med Schiller h):

Wir

f)

Des Menschen Hien fast so
Unendlich viel; und ist doch manchmahl auch
So plöthlich voll! von einer Kleinigkeit
So plöthlich voll!

Nathan der Weise; 3 Act; 9 Sc.

g) Derfor næres undertiden brændende Kjærlighed i et Hjerte, som troer kun at føle inderligt Venskab. L'amour, siger Demoussier i sine nydelige Lectres à Emilie sur la mythologie; (Partie seconde. Lettr. XXX), caché sous le voile de l'amitié est un bouton de rose renfermé dans son enveloppe. Il perce peu à peu ce tissu léger. On l'entrevoit avec plaisir. Ses progrès sont rapides, mais ils paraissent insensibles à l'oeil qui les suit et qui les desire. — Jevnsfor Ehlers Betrachtungen über die Sittlichkeit der Vergnügungen; i Theil; p. 198—201.

h) Don Carlos; 2 Act. 2 Sc.

Wie entzückend

und süß ist es in einer schönen Seele
verherrlicht uns zu fühlen, es zu wissen,
daß unsre Freude fremde Wangen röthet,
daß unsre Angst in fremden Busen zittert,
daß unsre Leiden fremde Augen wässern!

Men hvo, som saaledes inderligen deeltager i Vennens Skjebne, suffer ogsaa Intet hellere, end at kunne virke til dennes Bedste; er beredt til med hellig Glæde at opoffre for Venkabet Alt, hvad ei de Pligter, han skylder Mennekkheden i Almindelighed eller en enkelt Green deraf i Særdeleshed, forbyde ham at opoffre. Venkskab har i sig selv Intet, Intet at gjøre med Fordeel, men kan dog skjenke samme i fuldeste Maal i). Den, som med Enthusiasme knæler for Venkskabets Alter, finder Intet saa kjert, Intet saa dyrebart, at han jo gjerne frembringer det, som en Gave derpaa, naar det gjælder Vennens Frelse. Men gives der da ingen Grændser for Den, som hører og prøver Fornuftens koldere Bud? Jo! Venkskab, Himmelens Datter, lader sig aldrig see uden i Dydens Selskab; Venner kunne Intet ville foretage sig, Venner kunne Intet ville modtage, hvorved denne maa bortvende sit Ansyn j); de kunne ikke ville understøtte hinanden i Feil og Daarskab; ikke være uretfærdige mod en Tredie for Vennens Skyld eller frænke de hellige Forpligtelser, som Mennekkhed og Fædreland og Familie paalægge dem. Ellers blev ikke Venkskab det største jordiske Gode; den bedste Ven ikke den bedste Fader, den bedste Borger, det bedste Mennekk; Venkskab blev ikke Midlet til nærværende Olds og tilkommende Slægters Forværdling; det omgaves vel med en blændende Glæds; men var uden frugtbargjørende Varme k).

Men egen lab Intereffe kjender Vennen ikke; hvad der ei strider mod Pligt opoffrer han gjerne. Til Ere for Mennekkheden viser Historien,

- i) Non utilitatem amicitia, sed utilitas amicitiam consecuta est. Læi, cap. XIV. fin. c. XXI. Tegnfor ogsaa Xenophons Sokratiske Markværdigheder; 2 Boggs 4de Capitel. Seneca de beneficiis; VII; 12.
- j) Lælii cap. XI og XII udvikle den Lov, som fremsættes i Begyndelsen af 12te Cap: Hæc lex in amicitia sancitur, ut neque rogemus res turpes, nec faciamus rogati!
- k) Med Indskrænkning af hvad Retfærdighed fordrer bør man ogsaa forstaae Rousseaus Ord i en Note til det besjendte Brev, som han lader Mylord Edouard skrive for at affholde St. Grey fra Selvmord (Nouvelle Heloise; Partie 3me. Lettr. XXII) og hvori der tales om Rettigheder, helligere, end Venkskabets. N. tilføjer da: Des droits plus chers que ceux de l'amitié? er c'est un sage qui le dit! mais ce prétendu sage étoit amoureux lui-même. Og hvilke Rettigheder kunne vel og i hvert Tilfælde være Hjertet kjæreere?

at denne Tanke ei er blot Hjernespind eller Goster af en overspændt Phantasi. Der vare Jonathaner, som intet Dieblik betænkte sig paa at ringeagte en Trones Glands og Herskers Magt for den elskede David l); der vare Pomponier og Lætorier, som for at redde deres Gracchus opoffrede Livet m); der vare græske Phalanger, hvori Alle enten seirede eller døde; der vare Damoner og Pythiasser, Drestier og Pylader, som kappedes om at døe for hinanden; der vare Feliger og Oliviere, hvis Hiforie ei tillader at døale ved enkelt Træk af deres Venskab, men samler Alt for at give et Exempel paa den ædelmodigste Opoffrelse n); der vare Scipioner og Lælier, som man, efter Historiens Beretning, maa troe ikke at ville have gjort mindre for hinanden, om Skiebnen havde sat dem paa sig Prøve o); der vare sikkert mange Ædle, hvis Minde ei Elio bevarede, hvis Navn ei nævnes iblandt os; men hvis stille ukjendte Virksomhed til Vennegavn end efter mange Aars, maaskee Seclers, Forløb virker held. Mennekeslægten talte og tæller sikkert Flere, som i en lang Række af Dage deledede med velvilligt Smil deres Vens Besværligheder og Kummer; der bare saa stor Deel af den trykkende Byrde, som de kunne borttage fra Vennens Skuldre, og gjøre maaskee mere end døe.

Dog kræver Venkabet ei altid slige store Opoffrelser; kun undertiden, for at vise, hvor høit Mennekesnaturen har Kraft til at opsvinge sig. Og saa i det daglige Liv giver Venkabet mange Ting af ubetydelig Værdie et Værd, som Meget, der er vigtigere, men ei berøres af dets Tryllestav, aldeles maa savne. Den Bestræbelse, som Venner vise hinanden for at forekomme hvert Duffe, tilfredsstillende hver Længsel, opfyldte hvert Haab, knytter ofte Kjæden uopløseligt. Som den Dydige ikke skal kjendes der allene, hvor hans Handling gjør stor Opsigt, og Manges Dine ere henvendte paa ham: saa er Prøvestenen for Venkabet heller ikke altid Optrin, der tiltrække mange beundrende Vidner.

Men ved hver Opoffrelse, som Venkab gjør, den være mindre eller større, er Gl i m r e s y g e bandlyst. Disse Tvende forenes ei lettelligen i eet Hjerte. Hvor Ergjerrighed og Forsængelighed sløge Nodder, der udbrede de sig snart i saa

l) See Niemeyers Udvikling af Jonathans Charakter i hans hyperlige Værk: Charakteristik der Bibel; 4 Theil; p. 411—431 (i Udgabe) som Man neppe gientagne Gange vil læse uden inderlig Fornoielse.

m) See Valer. Maxim. Lib. IV. cap. VII. 2.

n) Man vilde ei læse denne Fortælling uden megen vemodig Følelse, om end ikke Diderot ved sin usmykkede, hyperlige Fremstillelse deraf havde gjort hvad der staaer i Stribentens Magt til at æquare res gestas dictis.

o) Valerius Maximus siger om dem, at de vare par veræ amicitia clarissimum, cum amoris vinculo, tum omnium virtutum inter se juncti societate. Lib. VIII; cap. VIII; 1.

mange og i hinanden forvirkede Grene, at Venffabets spæde og fine Plante maa gaaes. Ikke Kjerlighed, kun Egenkjerlighed vil, at Dagens Lys skal beskinne de Offre, som den bringer; Venffabet skjuler dem gjerne; dets Offre skee i Hjertet p). Den, der er Ven, praler ikke for Andre, men ligesaa lidt for sig selv. Hvorledes skulde han være Ven, og tillægge sin Venffabsbeviisning udmærket Værd? være Ven, og ikke selv føle Salighed ved at opoffre hvad han kan og bør for Vennen? Og just denne Følelse, som findes i det Hjerter, hvor sandt Venffab troner, giver Billedet et nyt og karakteristisk Træk. Den, som paa nogen Maade ved Vennehaand reddedes af den Fare, hvori Uheld eller Ubesindighed styrtede ham, er saa inderligen overbeviist om, at han selv i lignende Tilfælde vilde gjøre det Samme; saa overbeviist om, at hans Ven intet Dieblif kan tvivle derpaa; søger sig allerede, som Ven, saa forpligtet, at hans Forpligtelse ei ved enkelt Tjeneste kan stige høiere, at han aldrig tænker paa ved mange Ord at bevidne sin Taknemmelighed. "Olivier, fortæller Diderot paa anførte Sted, havde engang reddet det Felizes Liv, som gjorde sig til af at være en stor Svammer, men nær var druknet. Hverken den Ene eller den Anden erindrede det. Hundrede Gange havde Felix udredet Olivier af Ubehageligheder, hvori dennes hidfige Charakteer havde indviklet ham; og aldrig havde denne tænkt paa at takke ham derfor; de gik hjem sammen uden at tale eller talende om andre Ting."

Hvo, som eier en saadan Ven, finder i hans idelige Omgang sin kjæreste Glæde! "Vind, at, om Du har en Ven, saa bør Du ofte besøge ham! Veien opfyldes med Urter, og Træer dække den snart, hvis man ei vandrer den uafsladeligen!" Saa gjenslød alt nordiske Hedenolds Stemme i Islandske Edda q). Som Gensomhed er gavnlig og nødvendig for Mennesket, naar det ikke vil blive fremmed for sig selv, saa er ogsaa Omgang nyttig og uundværlig, naar det vil opfylde sine Pligter i Borgersamfundet. Vi behøve endog Omgang for at tiltage i Aandsfuldkommenhed, for at vi ikke skulle — som Een af de gamle Bise skal have sagt — nære os af vor egen Hjerne og fortære vort eget Hjerter. At vi derimod ingenlunde behøve nogen vidtløftig Omgangskreds, og at Balget af denne har saare megen Indflydelse paa vort Vel i enhver Henseende, er noksom indlysende. Men hvor skulle vi vel finde en Omgang, der lovede os rigere Udbytte, end den med en Ven

C 2

p) Die Opfer der Freundschaft erquickten, und glänzen nicht. Sie geben Genesung, Leben und Wonne und nehmen zum Lohne genüßsam eine Träne hin. Islands Frauenstand; 2ter Act; 1ste Scene.

q) Mallets Monuments de la Mythologie et de la poésie des Celtes; p. 142.

i Ordets høiere Forstand? Hvor skulle vi hellere tye hen end til ham, hvis Selskab aldrig kan tage sin Interesse for os; hvor ingen frygtfuld Tilbageholdenhed, ingen ceremonialff Tvang indskrænker os, uden at vi dog nogenstunde glemme den Afskændighed i Tone og Udførd, som egner hvert Menneske, hvis Aand og Følelse er dannet og sfjærpet.

Saa mangen Yngling sluttede ved sin Indtrædelse i Verden Forbindelser, der vare ligesaa lidt gavnlige for hans Forstand, som fordeefagtige for hans Hjerte; hvor støiende Jubel var Løstet, og sværmende Lyst var eneste Attraae. Hvor betrygget vilde han ei være mod den Fare, han herved styrter sig i, hvis han eiede en Ven? Ikke at han allene skulde offre ham hvert Diæblisk; ikke at han skulde drage sig tilbage fra andre retskafne og lærerige Mænds Selskab; ikke at han skulde glemme sine Sysler og overgive sig til Uvirkomhed, ene nærende sig af Phantastibilleder, som letteligen kunne blive den sødeste, og derfor farligste, Gift for Sjelen! Nei, jeg haaber i det Foregaaende at have sagt nok om, hvor umuligen sandt Venfkap kan stride mod Pligt, til at befrygte denne Misforstaaelse. Men at Ynglingen i Vennens Selskab tilbringer den Time, som levedes ham; søger der sin Opmuntring og Hvile efter trættende Arbeide — dette skal vist ikke skade ham; men bringe hans Virksomhed og Gavnelyst den reneeste Binding. Styrket vender han tilbage fra Vennens Arm, styrket i sin Troe paa Menneskehed; og, naar da Verdensstømhed omgiver ham, og Smaaahedsaand er Dagens Tone, og Falskhed besnærer ham, og Tvivl hæver sig i hans Bryst: han taber dog ikke denne Troe; han synker dog ikke; thi han har en Ven. Han kan aldrig blive u-selskabelig; i Forbindelse med saadan en Ven faae de blidere Følelser, der give Selskabeligheden sit Værd, en Grundighed og en Dybde, som Verdensmanden sjelden kan erhverve sig r).

Men skal en saadan fortrolig Venneomgang faae Varighed og Styrke, da maa det være mellem Mennesker, der allerede have opnaaet en temmelig høi Grad af Fuldkommenhed, at denne skal finde Sted. Tvende Grunde herfor har den sande Philosoph (sarve fremsat s), som jeg tillader mig her at anføre Hovedtanterne af: Kun saadanne Mennesker kunne have Stof nok bestandigen at meddele hinanden; have i deres Forstand og Hjerte Rigdom nok af Ideer og Følelser, til stedse at kunne være hinanden som nye, og forjage den dræbende Kjedsomhed. Kun disse have Fasthed og Bestemthed nok i Charakteren til at dvæle med

r) See Sarve om Selskab og Eensomhed; 1 Deel p. 235 (Danke Overs.)

s) i hans paa vigtigst Indhold saa rige Værk: Philosoph. Anm. und Abhandl. zu Ciceros 2tem Buche von den Pflichten; p. 82—83 (4te Ausgabe).

deres Tilbøielighed længe ved een Person, som med deres Opmærksomhed ved een Tanke. Kun disse opdage ikke ved noiere Bekjendtskab saa mange Feil og Ufuldkommenheder hos hinanden, at Venkabet taber sig ved Aftagelsen i den gjensidige Afgtelse, der altid bør være eet af dets Hovedhvoilepunkter; de kjende Menneskene og siz selv; de gjøre vel hoie, men ikke overspændte, Fordringer; og deres Forbindelse kan derfor ei undergraves, men styrkes, ved Tidens Længde.

Selv naar Skjebnen adskiller Venner; naar Embedssyffel byder dem at leve langt borte fra hinanden: kunne deres Hjerter dog aldrig adskilles, aldrig være borte fra hinanden. Ogsaa i denne Henseende taber Tiden, der opløser saa mangen en Forbindelse, sin Kraft mod det sande Venkab. Saa lidt, som Vanen kan svække det, saa lidt kan Skilsmissen lunkne det. Hver Scene gjenskalde vi nu, som vi oplevede med vor Ven; Mindet om de mørkere Steder, som vi gjennevandrede, understøttende hinanden med trofast Arm, og om de lysere Egne, vi gjennemlede med glad Haandtryk, omsvøber os stedse i evig Ungdom. Ved vore Handlinger adspørge vi os selv: vilde og din Ven bifalde denne Fremgangsmaade? Dette har en gavnlig Indsydelse paa vor Moralitet, og det tjener kraftigen til at værne om vor venkabelige Følelse. Især i Een som heden forædles denne. Da Venkab ikke gjør os til overjordiske Skabninger, kan ogsaa den ømmeste Sjæl forfemmes ved ondt Lune; men naar Een som hedsens rolige Time fremkalder os den Elskedes Minde, og henseatter os i Fortidens Fjerne, da opstaaer derved een af de rene og blideste Bemodsfølelser, hvortil vi Dødelige ere stikfede t). Og hvo signede vel mere, end adskildte Venner, Skriverkunsten, som, ikke noi et med at være Kunstens og Videnskabsens Tolk, ogsaa blev det bedrøvede Hjertes hulde Trøsterinde? Zulde af Forventning leve vi saaledes, som Zimmermann siger, fra een Postdag til den anden, og under ingen Skjebne føle vi os fuldkommen ulykkelige, naar vi modtage et Brev, hvori hvert Ord er Hjertet dyrebart u).

Vennen bortdør fra Vennen. Men hvad var vel Venkab, om det ikke torde haabe at være udødeligt v)! I hver Ven, vi miste, miste vi, som

t) See om Een som hedsens Magt til at forædle Følelsen for fraværende Venner Zimmermann über die Einsamkeit; 4 Theil; p. 146—150.

u) Jernfør Knigge 6; 14, hvori der findes meget Sandt om Lunkenhed i Brevvevling.

v) Jeg kan ikke andet end bifalde Schwarz, naar han siger: Dauert sie (Freundschaft und Liebe) nicht ewig, so war sie nie; hofft sie nicht, will sie nicht, eine Dauer für die Ewigkeit, so hat sie noch gar nicht angefangen. (Der christliche Religionslehrer; 2 B. p. 495).

Pope skriver til Swift, en Deel af os selv, og det den bedste Deel; men skulle vi ei haabe at erholde denne igjen? Uden at ville sværme eller have mig til lavateriske Regioner, synes det mig ikke let muligt at kunne stue den Urne, som indeholder Bennens Afte, uden igjennem det Sorgeslor, som omslører den, at skimte de Ord: "Vi sees igjen!" Det rene og ædle Venfskab lærer os at tænke høit om Menneskenaturen; forstærker de Beviis, som Fornuft og Religion give os for Udbodelighed; forbyder os at troe, at den Gud, der gjorde det muligt for os at tænke og føle i et andet Væsen, skulde tilintetgjøre dette hellige Baand og kun tillade det at omslynge vor Tilværelses første Barndoms Periode. Maaſte vi ikke i modsatte Tilfælde indrømme, at Den handlede klogere, som aldrig bandt sit Hjerte til et andet, og saaledes undgik Misjendelfens og Skilsmisſens nagende Smerte? men herimod sætter sig vor bedre Følelse, i det den byder os at troe, at Død og Liv skulle møde hinanden, som Tusmørke og Morgengrye i en Midtsommernat, og at det da er dettes Engel, som, klædt i hiins Dragt, samler Ben med Ben. Ja, naar vi staae med stivt taareblandet Nie ved Bennens Dodsleie; naar vi see hans Støv nedsænkes i Jorden: hvorledes skulde vi da finde Lindring, dersom vi ansaae det for ufornuftigt Sværmerie at signe det Venfskab,

der luffer her vor Grav, og hist os møder x)!

I det jeg tager Haanden bort fra det Omrids, jeg vovede at udkaste til Venfskabets Billeder, ser jeg kun alt for vel, hvor meget hvert enkelt Træk mangler Mesterens Pensel. Dog haaber jeg, selv ved denne svage Skjæggeridsning, at have viist: Venfskab er den reieste, paa gjensidig Høiagtelse, Kjærlighed og Charakteres Overeensstemmelse grundede, ved den fuldeste Fortrolighed, den inderligste Deeltagelse, den virksomste Hjælp sig udmærkende Forbindelse y); Ven-

x) Guldbergs samlede Digte; 2 Deel; p. 78. Det hele foregaaende flionne Stykke handler om Venfskab.

y) Bogel tilføier i sin Diskution paa Venfskab (Vehebuch der christl. Moral; p. 400) "ohne Vermischung des Geschlechtstriebes." Og hvad er vel ogsaa sand Kjærlighed (i Ordets snævrreste Betydning) uden sandt Venfskab, ikke saa meget forbundet med, som gennemvævet af den fineste Sandhelighed? Kjærlighed maa selv være det inderligste Venfskab; "men Naturen saae, at denne rene himmelske Flamme, som oftest, var for sin for os paa Jorden; den klædte den derfor i jordisk, sandfælig Ynde; og nu stod Venus Urania som — Aphrodite" (Herder). Det er vist ogsaa en stol Fordom, at kun Mand skulde være fættede til Venfskab; den samme, taalmodige, epoffrende og i ndelige Charakter er det ei mindre, naar den ei misdannes; og med Indskrænkning maate den franske Taler Thomases Ord forstaaes, naar han siger: (Essai sur les femmes) "Maaſke burde man ønske en Mand til Ben i vigtige Anliggender; men en Qvindes Venfskab for at fabe sin daglige Lykke."

skab, om det saaledes realiseres, er Jordens Skjonneste Gode z). Da det ikke indeholder Noget, som strider mod Moralens Bud, og ei kan indeholde Saadant, uden at forvægte sin høiere Oprindelse, bør det ikke kaldes Sværmerie. Et andet Spørgsmaal er det, om saadant Venfkab nogenfinde opnaaes i sin fulde Udstrækning. Menander skal have priset Den lykkelig, som fandt Skyggen af en Ven; "Millioner Menneſter dæ, siger Garve æ), uden at have seet en saadan Ven; og mange Tusinde ere ganske lykkelige uden Besiddelsen deraf." Det er selvkraft, at naar Ordet tages i denne Mening, kan man ikke have mange Venner, og at Den, som vil tilhøre hele Verden, sjelden tilhører nogen Anden, end sit eget Jeg. Den aabne, fortrolige, hemmelighedsfrie Meddelelse gjør det især nødvendigt, at Venfkab, tænkt som Ideal, enten maa indskrænke sig til to Personer eller dog til Faa, som indbyrdes ere Venner ö). Men er det vel Uret, naar vi, uden Skade for de øvrige Forbindelser, hvori vi leve, stræbe at nærme os til dette Ideal, fordi vi maaskee ikke opnaae det? Foreslilles ei Lighed med Gudsdommen selv, som et Formaal for os? Vist nok vilde vi udsætte os for at see mangen Skøn Forhaabning skuffet, for megen Lidelse, hvorfra Den er aldeles befriet, der kan nsies med Hverdagsvenfkab; men — gjør maaskee ikke Dydens Dyrker det Samme?

Hellige Venfkab! Du fortjener at hyldes af alle tænkende og følende Menneſter. Uden Tab kan Du ligesaa lidt savnes der, hvor Diademets Glans straalet, som der, hvor nsifom Farvelighed opflog sin Hytte! Ildfulde Ynglinger,

z) "Jungen er der, som kunde finde Livet sukkeligt uden Venner, om han end havde Overflodighed paa alle andre Goder" — siger Aristoteles Ethic. Libr. 8; c. I Begynd.

æ) sidst anførte Bærk; p. 81.

ö) Montaigne gjør, for at bevise, at et saadant Venfkab ei kan være dobbelt, følgende Spørgsmaal: Naar To af disse Venner paa samme Tid fordre Hjælp, hvem vil du hjelpe? Naar de begjære modfatte Tjenester af dig, hvis Begjæring vil du opfylde? Naar den ene betroer til din Gavshed Noget, som er den Anden nyttigt at vide, hvorledes vil du da udrede dig heraf? — Naar Taler er om faa indbyrdes Venner kunne disse Spørgsmaal tildeels bevares. Ogaa den engelske Fabeldigter Gay siger (Fables; Part. I. Fabl. L.)

Friendship, like love, is but a name

Unless to one you stint the flame — hvilke Linier Florian i sin Efterligning (Fables; Livr. 3; 6) giver noget saagere saaledes:

à quoi bon tant d'amis?

Un seul suffit quand il nous aime.

Hvor Haffe synger ligeledes: Ga' ig' hvem Gud i sin Misfund har givet

En, ikkun een, men en vedelig Ven.

Og Cicero lærte, at Venfkabets Magt især kan sees deraf, at det er res ita contracta et adducta in angustum, ut omnis caritas aut inter duos aut inter paucos jungetur. Læl. c. V; sn.

blomstrende Mær, ædle Qvinder, kraftfulde Mænd, vise Oldinger slutte Kredse i dit Tempel! Hvem Du signer med al din Gylde, Dens Forstand oplyser Du; Dens Hjerter forædler Du; Dens Følelse skærper Du for Alt, hvad der er Ælsomt og Stort og Edelt! I dit Følge er den fuldkomneste Deeltagelse og den virksomste Bistand og den høimodigste Opoffrelse! Ved dit Alter vorder hver Plan modnere, hvert Forsæt renere, hver Daad kraftfuldere! Af tvende Sjæle danner Du een, og den enkelte giver Du dobbelt Styrke! Du lærer os at sætte Priis paa det selskabelige Liv, og Du forsøder vor eensomme Time! Du adler Elskov selv, og forvandler Sandfælighedens Vanddraabe til Kjerlighedens Diamant! Du skaber Familielid og signer den huuslige Kreds med gyldneste Frugter! Naar Glæden rækker os sit Bæger, omkranset med Rosenkæden, da indstætter Du denne med Eghedsblomster! Naar Sorgen rækker os sin Kalk, fyldt med bitter Malurtisafst, da gyder Du en Draabe Honning deri, og vi tomme den med Sjælsstyrke! Selv, naar vi maade oplede din sørgende Genius under Gravcypressens hængende Grene, da hyder du Haabet speile sig i Taaren, som væder vort Hæ ved den Eshedes Fredsart!! —

Den offentlige Examen, som har foranlediget dette Indbydelseskrift, er den tolvte i det Schouboeske Institut. Det har siden sin Oprettelse aarligen afgivet unge Studerende til Academiet, hvoraf Fleerheden erholdt Udmærkelse, alle de øvrige den bedste Charakter. I indeværende October-Maaned dimitterede det til Universitetet:

1) Niels Dviftgaard,

en Søn af Hr. Kancelliraad Dviftgaard til Ringsted Kloster i Sjælland.

2) Hans Emanuel Werels,

en Søn af Hr. Forvalter Werels i Kjøbenhavn.

3) Anton Svar Wittendorff,

en Søn af Hr. Cantor Wittendorff sammesteds.

4) Jens Samuel Grønlund,

en Søn af Hr. Underfoged Grønlund sammesteds.

I Overensstemmelse med den tagne Beslutning (Indbydelseskriftet for 1802), aarligen at indføre i Programmet en Fortegnelse paa de unge Mennesker, som i foregaaende Skoleaar ere udgaaede fra Institutets øverste Handelsklasse, efterat have opnaaet den Grad af Kundskaber og Dannelselse, at de derfra kunne ansees dimitterede: anføres her navnlig følgende Elever, der i sidste Aar ere udtraadte af bemeldte Klasse, som modne til deres Bestemmelse:

1) Johan Pantlitz Wilde,

en Søn af afdøde Justitsraad og Borgemeester Wilde i Helsingør, ansat som Cancellist ved det kongelige Felt-Commissariat.

2) Peter Henrich Eoderberg,
 en Søn af afdøde Hr. Bægter-Inspecteur Eoderberg, Volontair paa Hr. Regimentsquartiermester Drewsens Skib, Christel kaldet.

3) Christian Leonard Melthropp,
 en Søn af Hr. Fabriqueur Melthropp, ansat som Cadet i det engelske Ostindiske Compagnies Tjeneste.

4) James Nicolai Haackh,
 en Søn af Hr. Porcellainshandler Haackh, ansat ved det asiatiske Compagnies Comptoir i Kjøbenhavn.

5) Ole Sørensen,
 en Søn af afdøde Skibscapitain Sørensen, ansat ved Hr. Grosserer F. Dutains Comptoir i Kjøbenhavn.

6) Carl Christian Brønlund,
 en Søn af Hr. Brønlund, Procurator ved den Kongelige Lands-Dverret samt Hof- og Stads-Met, ansat ved sin Hr. Faders Comptoir i Kjøbenhavn.

7) Lars Svane,
 en Søn af afdøde Supercargo og Brygger Svane, afgaaet til Hr. Grosserer Withorns Comptoir i Kjøbenhavn.

8) Gerson Heiman Gerson,
 en Søn af Hr. Stadsmægler Gerson i Kjøbenhavn, ansat paa de Herrer Fürst & Hallers Comptoir i Hamborg.

9) Rudolph Etienne Smith,
 en Søn af afdøde Regjeringsraad Smith i Tranquebar, Volontair paa Hr. Grosserer Dungsfeldts Skib, Hester Maria kaldet.

Man kan ifølge den antagne Grundsætning hverken denne Gang eller for Fremtiden bekendtgjøre Navnene, endog saa paa de meest haabefulde unge Mennesker, som have

forladt eller fremdeles maatte forlade Institutet, førend de have fuldenbt det for den øverste Handelsclasse bestemte Cursus. Dog undtages de Elever, som med en' udmærket Charakter træde over til Cadet-Academiene, da disse, fra hvilken Classe de end maatte udgaae, ansees for at have opnaaet det for dem i Institutet bestemte Maal. Denne Fordring have Følgende opfyldt:

Christian Carl Paludan

og

Friderich August Paludan,

Sønner af afdøde Hr. Paludan, Præst til Asminderød i Sjælland, afgaaede til det Kongelige Søecadet-Academie i Kjøbenhavn.

Den offentlige Examen tager sin Begyndelse den 28de October om Formiddagen Kl. 9, og fortsættes de følgende Dage alle Classerne igjennem. Den sidste Dag er bestemt til offentlig Prøvelse af Pensionnærernes og andre deeltagende Elevers Fremgang i gymnastiske Duelle. Tilfødt skeer Præmiernes Uddeling, en Handling, som ledsages med en Tale af Hr. Pastor Gutfeld og en Cantate, hvortil Ordene ere af Hr. Pastor Paveis, og Musiken af Hr. Syngemester Zink den 13de.
